

УДК 53:533

О. Рокіцький

(Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя)

М.Д. ПИЛЬЧИКОВ (1857-1908)

Микола Дмитрович Пильчиков – відомий український вчений, що здійснив значний вклад у розвиток природничих наук кінця XIX – поч. XX ст. Характерними рисами особистості вченого були багатогранність його наукових зацікавлень та чітко виражена гуманістична позиція. Європейська освіченість, високий рівень духовної культури в поєднанні з притаманним йому почуттям власної та національної гідності спонукали М. Пильчикова в період 1905-1907 р.р. до активної участі в українському національному відродженні, що і стало, за однією із версій, причиною його трагічної загибелі.

Після закінчення Харківського університету Миколу Пильчикова залишають для викладацької праці на кафедрі фізики. З 1885 року він – доцент кафедри фізики і фізичної географії, а з 1889 – професор. У 1893 році вчений переїздить до Новоросійського (Одеського) університету.

В період з 1880 до 1896 року М. Пильчиков проводить дослідження в галузі фізики, фізичної хімії, геофізики, оптики та метеорології. Запропоновані ним методи електролізу і аналізу розчинів, нового способу електрохімічної фотографії, з'ясування феноменів Курської і Белгородської магнітних аномалій, природи поляризації атмосфери, розробка системи і методів практичної метеорології складають вагомий внесок у світову науку.

З 1896 року, не залишаючи попередніх досліджень, М. Пильчиков один із перших в Україні зосереджує свою увагу на вивченні і практичному застосуванні радіо, радіоактивності та X-променелогії. Результати його досліджень суттєво доповнили здобутки європейських вчених. Так в галузі радіотехніки, опираючись на відкриття О. Попова, М. Пильчиков сформулював принципово новий напрям розвитку галузі, заклав підвалини радіокерування і системи захисту радіосигналів від зовнішніх впливів.

Цікавим є той факт, що при дослідженні властивостей X-променів М. Пильчиков використав лампу Івана Пулюя, відзначивши у своїх працях, що саме вона була найпотужнішим джерелом всепроникаючого невидимого випромінювання. Після її удосконалення вченому вдалося скоротити тривалість експозиції до 2 сек. На той час це був найкращий результат. У науковій літературі така лампа дістала назву „фокус-трубка Пильчикова”.

У 1902 році М. Пильчиков очолив кафедру фізики Харківського технологічного інституту. Тут він заснував друкований орган „Известия Харьковского технологического института” і був його незмінним редактором, написав підручник „Курс фізики”, продовжував активну наукову діяльність.

М. Пильчиков дійсний член Російського географічного та фізико-хімічного товариств, Французького фізичного товариства та Міжнародного товариства електриків.

На окрему увагу заслуговує участь вченого у реформуванні вітчизняної освіти і науково-дослідної роботи з метою їх інтеграції у загальноєвропейський науково-освітній простір.